

ЛЕВКІВСЬКА В. М.,
аспірантка кафедри економічного права
та економічного судочинства
(Навчально-науковий інститут права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка),
юрист 1-ї категорії
(Центр європейських студій
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка)

УДК 342.336.1

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.3.19>

ЕФЕКТИВНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ТА ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ ЯК ОСНОВА ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

У статті проаналізовано ефективність законодавства та правозастосування в контексті їх ролі в правовому забезпеченні національної економічної безпеки.

Детально розглянуто ключові аспекти забезпечення економічної безпеки в контексті різноманітної системи власності в Україні. Основна увага приділяється ролі суб'єктів господарювання та їх власним зусиллям, а також важливості створення ефективної інфраструктури державними та місцевими органами влади. Дискусія включає аналіз законодавчого закріплення функцій та обов'язків, спрямованих на забезпечення економічної безпеки, і роль Служби безпеки України у цьому процесі, особливо у контексті захисту інформації у стратегічних сферах.

Висвітлено потенціал спільної діяльності різних суб'єктів економічної безпеки, особливо через взаємодію, обмін інформацією, спільне планування та реалізацію заходів. Важливість правового регулювання в цій сфері, а також проблема забезпечення законодавчої єдності, розглядається як ключовий елемент, що вимагає спільних зусиль різних рівнів управління, включаючи Президента, Верховну Раду, міністерства та органи місцевого самоврядування.

Підкреслено щодо необхідності прийняття Закону «Про економічну безпеку України», який повинен включати визначення основних понять, механізмів забезпечення економічної безпеки, а також встановлення критеріїв, показників та порогових параметрів. А також на важливості координації зусиль правоохоронних органів, створенні системи контролю для протидії економічним злочинам та необхідності комплексного підходу до запобігання та припинення економічних і податкових злочинів.

На основі проведеного дослідження, визначено, що зміцнення економічної безпеки України вимагає комплексних заходів, включаючи структурну перебудову економіки, боротьбу з криміналізацією економічної сфери, розробку законодавчих і нормативно-правових пропозицій для формування системи управління економічною безпекою, а також необхідність підвищення ефективності державного контролю та посилення його функцій, з акцентом на важливість регулярного, систематичного та ефективного контролю.

Ключові слова: правозастосування, національна економічна безпека, законодавство, національні інтереси, глобалізація, правове забезпечення.

Levkivska V. M. Effective legislation and law enforcement as the basis of legal security of national economic security

The article analyzes the effectiveness of legislation and law enforcement in the context of their role in the legal provision of national economic security.

The key aspects of ensuring economic security in the context of a diverse property system in Ukraine are considered in detail. The main focus is on the role of business entities and their own efforts, as well as the importance of creating an effective infrastructure by state and local authorities. The discussion includes an analysis of the legislative establishment of functions and duties aimed at ensuring economic security, and the role of the Security Service of Ukraine in this process, especially in the context of information protection in strategic areas.

The potential of joint activities of various subjects of economic security is highlighted, especially through interaction, exchange of information, joint planning and implementation of measures. The importance of legal regulation in this area, as well as the problem of ensuring legislative unity, is considered a key element that requires the joint efforts of various levels of government, including the President, the Verkhovna Rada, ministries and local self-government bodies.

The need to adopt the Law "On Economic Security of Ukraine" was emphasized, which should include the definition of basic concepts, mechanisms for ensuring economic security, as well as the establishment of criteria, indicators and threshold parameters. And also on the importance of coordinating the efforts of law enforcement agencies, creating a control system to combat economic crimes and the need for an integrated approach to preventing and stopping economic and tax crimes.

On the basis of the conducted research, it was determined that strengthening the economic security of Ukraine requires complex measures, including the structural restructuring of the economy, the fight against the criminalization of the economic sphere, the development of legislative and regulatory proposals for the formation of the economic security management system, as well as the need to increase the effectiveness of state control and strengthen its functions, with an emphasis on the importance of regular, systematic and effective control.

Key words: law enforcement, national economic security, legislation, national interests, globalization, legal support.

Вступ. Сфера права забезпечення економічної безпеки наповнюється орієнтацією на світову економіку, зміною процесу досягнення цілей через принцип «відкритості» економіки та зміни відносин власності. Загальні законодавчі принципи впливають із Закону про національну безпеку України.

– усунення прогалин в законодавстві України щодо регулювання всіх аспектів фінансово-господарської діяльності господарських організацій регіону;

– встановлення режиму економічних санкцій щодо юридичних та фізичних осіб, які порушують чинне законодавство України;

– встановлення правил поведінки, загальнообов'язкових для всіх суб'єктів господарювання в системі ринкових відносин [1].

Однак багато положень законів у різних сферах насправді не працюють або їх важко виконати. Тому на сьогоднішній день в Україні більшість суб'єктів господарювання використовують для захисту більше неправові, а примусові методи, які виходять за рамки чинного законодавства. Загалом сьогоднішнє завдання полягає в тому, щоб якнайшвидше забезпечити необхідну для України нормативно-правову основу у зазначеній сфері:

– привести у відповідність численні та часто суперечливі нормативно-правові акти з новим законодавством;

– розробити та оприлюднити нові закони та інші нормативні акти для забезпечення імплементації законодавства у сфері економічної безпеки, у тому числі проведення

економічних реформ. У сфері правового регулювання економічної безпеки домінуючу роль відіграють законність і правопорядок, за допомогою яких втілюються в реальність обов'язкові рішення держави, закріплені в різноманітних нормативних актах. Багато залежить від підвищення якості законів та іншої юридичної практики.

Водночас у сфері забезпечення економічної безпеки основними напрямками загального оновлення механізму правової держави, на думку (*Mărginean, (2001)*) є зміцнення правової системи та правового порядку суспільства і країни, забезпечення дисципліни, трансформація правових норм в опосередковані ними суспільні відносини [9, с. 125].

Вважаємо, що правовий механізм гарантування економічної безпеки – це єдина система правових та інших засобів, за допомогою яких державне право здійснює цілеспрямований вплив на суспільні відносини у сфері виробництва, обміну, розподілу та споживання матеріальних і духовних благ.

Правові механізми забезпечення економічної безпеки включають такі основні елементи: правові норми, правові відносини, юридичні факти, що визначають наявність загрози економічній безпеці України, законодавство, правоохоронна діяльність. Самостійним питанням забезпечення економічної безпеки є визначення меж і суб'єктів цієї діяльності. Тут неприпустимі надмірне розширення меж і кількості тем, а також спрощення проблеми. Потрібен правовий механізм, який дає можливість державі та приватним компаніям реалізувати свої інтереси у забезпеченні економічної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. *Незважаючи на численні наукові дослідження в галузі правових засад забезпечення економічної безпеки такими вченими, як О. А. Беляневич, О. М. Вінник, В. В. Джунь, А. Д. В. Задохайло, існує дефіцит комплексних досліджень механізму правового забезпечення економічної безпеки в Україні.*

Метою статті є аналіз ефективності законодавства та правозастосування в контексті їх ролі в правовому забезпеченні національної економічної безпеки.

Виклад основного матеріалу дослідження. У різноманітній системі власності, для забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання важливі їх власні зусилля, створення інфраструктури державними та місцевими органами влади, та законодавче закріплення функцій та обов'язків забезпечення економічної безпеки [2, с. 142]. Регулювання діяльності суб'єктів економічної безпеки здійснюється Службою безпеки України, з урахуванням необхідності захисту інформації у стратегічних сферах та належного національного правового регулювання [4, с. 680].

Розглядаючи можливі напрями організації спільної діяльності суб'єктів економічної безпеки, необхідно мати на увазі, що широка взаємодія може здійснюватися у формі взаємного обміну інформацією, спільного планування та реалізації заходів, взаємного використання сил і засобів для вирішення спільних завдань суб'єктів процесу, організації спеціального моніторингу тощо. У сфері правового регулювання економічної безпеки проблема забезпечення законодавчої єдності є гострою і може бути вирішена лише спільними зусиллями Президента, Верховної Ради, міністерств та органів місцевого самоврядування.

Найважливішим завданням удосконалення правового нагляду за економічною безпекою є прийняття Закону «Про економічну безпеку України». Закон має містити основне поняття економічної безпеки, механізм її забезпечення, перелік критеріїв, показників, кількісних (порогових) параметрів. Водночас важливо також передбачити механізми та процедури розгляду та оцінки указів і постанов Президента та Верховної Ради з точки зору їх відповідності національним інтересам в економічній сфері та реальній економічній безпеці України [1].

Актуальність координації зусиль правоохоронних органів вимагає створення багаторівневої системи контролю для ефективної протидії економічним злочинам, забезпечуючи при цьому незалежність кожного органу [6]. Необхідно комплексний підхід правоохоронних і контролюючих органів до запобігання та припинення економічних і податкових злочинів, з урахуванням єдності економічного, правового та оперативно-розшукового простору, а також ефективного використання оперативно-розшукових сил та методів.

Під час і після проведення заходу інформація, що зачіпає інтереси однієї із взаємодіючих сторін, може бути передана третім особам або засобам масової інформації лише за згодою іншої сторони. Крім того, обґрунтованість і необхідність взаємодії визначається наступними факторами:

1. Наявність загальних цілей і завдань щодо дотримання законності провадження господарської діяльності, припинення корисливості, запобігання, виявлення та розкриття злочинів, вчинених суб'єктами господарської діяльності.

2. Об'єктивно необхідним є комплексний підхід до збору, аналізу та оцінки інформації про криміногенну ситуацію у сфері економіки, оскільки жодна із зазначених установ не володіє всією інформацією, достатньою для протидії економічній злочинності.

3. Кримінальне провадження за економічні та податкові злочини може бути порушено у випадках недоведення участі у вчиненні інших злочинів. Така практика часто використовується в діяльності іноземних правоохоронних органів. Довести звинувачення в ухиленні від сплати податків виявилось легше, ніж довести інші кримінальні звинувачення, оскільки в першому випадку переважають документальні докази, тоді як у другому всі докази часто базуються на зізнаннях, які можна спростувати в будь-який момент.

Важливим напрямом удосконалення заходів економічної безпеки є контрольні функції, які виконують державні установи. У найзагальнішому розумінні можна сказати, що неефективність загального державного контролю є однією з основних причин приховування незаконних комерційних операцій в економічній сфері та безкарності злочинів. Слід зазначити, що контроль необхідний як:

- форма демократичного розвитку державного управління;
- елемент виховання державних службовців, формування та утвердження в них почуття відповідальності за виконання покладених обов'язків;
- зворотній зв'язок для отримання своєчасної та достовірної інформації про фактичне виконання управлінських рішень;
- умови прийняття рішення про продовження, зміну чи припинення реалізованих заходів;
- ефективні методи (засоби) впливу на об'єкти регулювання з метою оптимізації їх діяльності та зміцнення дисципліни, законності і правопорядку.

Особливої актуальності на сьогодні набуло питання підвищення ефективності існуючого державного контролю та посилення функцій державного контролю. Ефективність засобів контролю залежить від того, чи контролер або посадова особа повністю відповідає таким основним вимогам:

1. Контроль повинен здійснюватися постійно, регулярно або систематично, здійснення контролю має бути своєчасним, а охоплення об'єктів контролю – ретельним і повним;

2. Контроль має бути оперативним, дієвим і гласним, контроль має бути загальним, форми і методи контролю різноманітними (перевірки вищих органів до підлеглих, письмові звіти, журнали контролю, наради, наради тощо).

При цьому держава забезпечує правову базу для прийняття економічних рішень, рівні умови та стабільність комерційних правил, розвиває сектори економіки, які не впливають на приватні підприємства, формує інфраструктуру, контролює основні параметри відтворення та грошового обігу шляхом здійснення контрольної діяльності. Сприяє забезпеченню верховенства права в економічній сфері, дає можливість використовувати саме державне регулювання в інтересах суспільства в цілому, як активізуючи його бажану діяльність, так і обмежуючи небажані форми. Отже, держава також вживає заходів кримінального та адміністративного характеру проти діяльності незаконних монополій (наприклад, створених для підвищення цін). Тому виконання основного завдання держави щодо створення максимально сприятливих умов для громадян, груп громадян, усіх фізичних і юридичних осіб у сфері економіки немислиме без постійного вдосконалення кримінального, адміністративного та іншого законодавства, спрямованого на забезпечення прав людини і суспільства, їх захист від організованої злочинності, корупції та інших проявів злочинності [12].

Зміцнення економічної безпеки України вимагає не тільки комплексних заходів для структурної перебудови економіки, але й посилення боротьби з криміналізацією економічної сфери. Це передбачає реалізацію ефективних державних адміністративно-правових форм, спрямованих на підвищення рівня і якості системи національної економічної безпеки, особливо в період трансформації економічних відносин. Важливим напрямком є розробка законодавчих і нормативно-правових пропозицій для формування системи управління економічною безпекою, з урахуванням можливостей та відповідальності кожного суб'єкта [11].

Багатогаровість і комплексність діяльності, пов'язаної із захистом соціально-економічних інтересів, обґрунтовує необхідність такого регулювання. Забезпечення економічної безпеки досягається на всіх рівнях відповідними суб'єктами та методами. Економічна безпека держави – органи влади та управління, що мають повну повноту щодо застосування законодавчих, адміністративних, економічних та інших заходів регулювання економічних відносин. На соціальному рівні суб'єктами, які гарантують економічну безпеку, є різні громадські структури (наприклад, асоціації захисту прав споживачів тощо), які також використовують правові заходи, але не мають права видавати закони. Економічна безпека основного корпусу підприємства забезпечується структурним зв'язком підприємства, комерційного банку чи самого окремого виробника за допомогою законів та економічних стимулів.

Найважливішим питанням для Української держави є формування високоорганізованого, продуктивного та життєздатного інформаційного середовища, сукупності інформаційних ресурсів, покликаних задовольняти індивідуальні, соціальні та національні інформаційні потреби та сприяти забезпеченню економічної безпеки [3, с. 30].

Зміцнення економічної основи національної безпеки України потребує активізації зовнішньоекономічного співробітництва та координації діяльності різних суб'єктів господарювання. Для цього важлива розробка стратегії розвитку, що враховує інтереси всіх учасників, а також вдосконалення правової системи у сфері економічної безпеки. Стратегія національної безпеки передбачає конкретизацію засад зовнішньої та внутрішньої політики країни, включаючи визначення національних інтересів, можливих загроз і основних цілей. Це передбачає пошук стратегічних варіантів для досягнення національних цілей, враховуючи політичні, економічні та інформаційні можливості держави.

По-перше, порушення біполярної системи, яка раніше становила архітектуру та динаміку міжнародних відносин, перетворює будь-яку проблему прийняття рішень щодо забезпечення національної безпеки з двовимірної на багатовимірну. За домовленістю пошук ранньої оптимальної стратегії можна виконувати в плоскій системі координат. Сьогодні розв'язання цієї проблеми передбачає розв'язання багатьох завдань у багатовимірному просторі, в якому активно функціонує багато відносно самостійних суб'єктів міжнародних відносин, які раніше координувалися біполярною системою.

Простота біполярної архітектури та функцій об'єктивно сприяє надійності та передбачуваності результатів аналізу міжнародної та національної безпеки. Без цього визначення національних цілей і розробка ефективних стратегій їх досягнення стає набагато складнішим питанням. Зокрема, це викликало гостру дискусію щодо найефективнішої аналітичної основи для формулювання стратегії. При формуванні стратегії завжди виникає необхідність мати чітку позицію щодо напрямку майбутньої стратегії, що означає визначеність у підході (реалізм, конструктивізм, лібералізм тощо) до забезпечення національної безпеки. Йдеться про те, чи має бути участь країни в міжнародних справах активною, відносно активною, чи країна має зосереджуватися лише на внутрішніх питаннях.

По-друге, процес глобалізації по-новому висунув на перший план деякі стратегічні проблеми, спричинені великими відмінностями в рівнях розвитку країн. У багатьох країнах відбуваються серйозні зміни в усіх сферах суспільного життя, що є наслідком переоцінки соціальних і національних ціннісних орієнтацій. Ці зміни породили протиріччя в політичному та економічному та соціальному розвитку, створивши загрозу соціальній стабільності. З одного боку, посилюються взаємнесумісні цінності. Таким чином, пара цінностей «свобода і рівність» перетворюється на дилему: «відкрите» чи «закрите» суспільство.

Останнє, у свою чергу, можна сформулювати так: або примат прав і свобод людини як абсолютних цінностей, як передумов прогресивного розвитку і, отже, безпеки, як об'єктивної необхідності для світу, в якому існують дуже багаті та дуже бідні. Або визнати «рівність» найвищою цінністю і за допомогою державних механізмів «все розподілити по справедливості». Але історичний досвід багатий на приклади того, що за таких обставин неминуче обмеження прав і свобод будь-якої особи в усіх сферах суспільного життя. З іншого боку, існує ще одна не менш глобальна проблема – необхідність переоцінки ролі держави в сучасному світі з точки зору можливостей і механізмів, що забезпечують сталий і безпечний розвиток суспільства.

По-третє, деякі нетрадиційні загрози міжнародній стабільності та національній безпеці значно посилюються в усьому світі. Сьогодні не бракує способів визначення стратегічних цілей і пріоритетів, коли йдеться про національну безпеку. Але більшість ґрунтується на «інтуїції». Аналіз цих підходів показує, що вони описують такі «змінні», взаємодія яких визначає рівень національної безпеки: базові положення (принципи, цілі, пріоритети тощо), відображені в керівних документах із забезпечення міжнародної та національної безпеки, можливості збройних сил та інших частин сектору безпеки, загрози системам (ризик) міжнародної та національної безпеки.

Майже стовідсоткова зміна будь-якої з цих «змінних» призведе до порушення бажаного балансу між ними, який вважається оптимальним, що потребує уточнення (зміни) інших змінних. Крім того, підхід, заснований на «інтуїції», передбачає розподіл національних інтересів і цілей у порядку пріоритетності без урахування наслідків реалізації стратегії, яка вважається оптимальною. Безсумнівно, необхідний комплексний аналіз цих змінних. Але більшою мірою йдеться про статичний опис проблем національної безпеки, а не про дослідження прогнозів динаміки розвитку та взаємозв'язків між цими змінними в контексті визначення шляхів реалізації національних інтересів. Тому ці методи є статично описовими та надто спрощеними.

Певною мірою вони можуть бути використані при розробці документів концептуального рівня (через їх відносно довгостроковий характер). Але на них не варто покладатися при формуванні таких доктринальних документів, як військова доктрина чи стратегія національної безпеки. Що може зробити статичний, описовий підхід, так це вказати загальний напрямок для аналізу питань національної безпеки та формування відповідних концепцій, доктрин і стратегій. Але ці методи не дають чіткої відповіді на питання про те, як визначити цілі та як побудувати ієрархію цілей. Тож нонсенс виникає при формуванні стратегії національної безпеки, коли сама стратегія визначає кінцеву мету, і навпаки, коли заявлена мета має визначати ту чи іншу стратегію досягнення своєї мети. Тобто виникає ситуація, що суперечить визначенню процесу досягнення його цілей, засобів і методів [7, с. 92].

Модернізація підходу до формування стратегії національної безпеки зосереджується на виборі ключових факторів, таких як загрози, технології чи ресурси, для планування збройних сил. Наприклад, використання переваг сучасних технологій або більш ефективного використання ресурсів може нейтралізувати загрози. Різні підходи до використання ресурсів вимагають перегляду ролі та завдань збройних сил, можливо, зміни їх географічного застосування чи основних завдань. Орієнтація на ресурси може вести до розвитку збройних сил, здатних вести обмежені прикордонні конфлікти, замість широкомасштабної війни.

Аналіз потенційних загроз та ресурсів змушує стратегів виходити з припущення, що наявні сили можуть бути недостатніми для широкомасштабних воєн. Такий підхід, який став традиційним в Україні, призвів до відмови від «єдиної кругової оборони» на території країни на користь зосередження на відсічі агресії на декількох оперативних напрямках, особливо у контексті недофінансування та скорочення збройних сил. Зосередження на загрозах національній безпеці не повинно призводити до інтуїтивного визначення пріоритетів, адже це створює ризик надмірної реакції на загрозу. Пошук оптимальних рішень для досягнення національних цілей вимагає організації процесів забезпечення національної безпеки, в якому різні змінні є лише стартовими точками [5].

Адже, як уже зазначалося, загрози також певною мірою є функцією національних інтересів і цілей. Крім того, зосередження на одній зі змінних, тобто розглядання її як основного фактора, що визначає стратегію, не дає можливості узагальнити вищезазначений процес у всіх деталях. Очевидно також, що в будь-якому разі лише відносно статичні національні інтереси та цілі є вирішальними змінними при формуванні керівних документів щодо забезпечення національної безпеки.

Життєво важливі інтереси, наприклад, будуть такими завжди, незалежно від того, як ми оцінюємо загрози їх реалізації та які рішення приймаємо щодо заходів, спрямованих на їх реалізацію. Саме реалізація конкретних інтересів уособлює бажаний рівень національної безпеки, тобто стан соціальних інститутів (суспільства, держави) після реалізації обраних нами рішень щодо забезпечення безпеки. Саме національні інтереси, а не чинники процесу досягнення національної безпеки спонукають стратегів національної безпеки шукати варіанти досягнення певної країни. Тому найбільш логічним з підходів, орієнтованих на «інтуїцію», є метод, який ґрунтується на побудові ієрархії національних інтересів (цілей) і на цій основі пошуку засобів і методів досягнення їх реалізації. Позитивним моментом такого підходу є те, що він передбачає оцінку національних цінностей, які лежать в основі формування національних інтересів. Цей метод широко використовується в США, Аргентині, а останнім часом і в Україні. При цьому підході національні інтереси передусім класифікуються за категоріями та ступенем важливості. Категорії використовуються для кращого визначення національних інтересів, особливо в Сполучених Штатах, де прийнятними вважаються чотири категорії національних інтересів: захист батьківщини; економічне процвітання; просування цінностей; сприятливий світовий порядок [8].

Класифікація національних інтересів є умовною, і один інтерес може належати до кількох категорій одночасно. Експерти зазвичай розділяють інтереси на категорії: безпека, добробут, цінності. Важливість інтересів може змінюватися в залежності від ситуації. При формуванні стратегії національної безпеки, американські експерти часто класифікують національні інтереси як життєві, основні та другорядні. Однак, важливість інтересів має умовний характер і залежить від конкретної ситуації. Пошук оптимальної стратегії залежить від ієрархії інтересів, але цей процес не може уникнути суб'єктивізму стратегів і завжди відкритий для дискусій. Наприклад, аналіз національних інтересів країн під час війни в Іраку в 2003 році показує, що вибір стратегії може обмежувати потенційні можливості держави щодо забезпечення національної безпеки. Вартість відкладення реалізації інтересу може виявитися значно вищою, ніж прийняття рішення в даний момент [10].

Більше того, навіть коли існує суспільно-політичний консенсус щодо певних національних інтересів, його ієрархія є лише необхідною умовою забезпечення національної безпеки. З точки зору ієрархії національних інтересів, реалізація тієї чи іншої цілі, передбачена стратегією і розглядається як умова реалізації національних інтересів, не відповідає категорії та рівню важливості інтересів, пов'язаних із конкретними цілями. З цієї причини прихильники підходів до пошуку оптимальних стратегій на основі рівнів національних інтересів часто рекомендують звужити діапазон змінних. Наприклад, рекомендується враховувати лише два фактори: потенційну шкоду національним інтересам і актуальність (важливість) інтересу.

Але, як слушно зазначив американський дослідник Майкл Н. Шмітт, у цьому випадку цілі можуть бути пріоритетними лише на тому чи іншому рівні інтересу, а не між ними. Загалом описані методи формування оптимальної політики об'єднуються своєю інтуїтивністю. Вони подають висновки, але не підкреслюють структуру та послідовність процесу, що призвів до них. Тобто спочатку доцільно довіритися інтуїції експертів, щоб перевірити в передумови, які вони представляють (починаючи з набору національних інтересів і закінчуючи загрозами їм), а потім погоджуватися з висновками, зробленими з цих передумов. У контексті зменшення невизначеності при розробці стратегії національної безпеки не варто очікувати від «інтуїтивного» підходу більшого, ніж він може дати. Але було б неправильно запевняти значення експертної інтуїції в її розвитку. Це завжди буде відігравати важливу роль.

Чинники, що впливають на національну безпеку, є непослідовними та різноманітними, а формування та функціонування системи забезпечення національної безпеки не дозволяє жорстко формалізувати процес визначення національних інтересів, встановлення ієрархії національних інтересів, формування стратегії, спрямованої на реалізацію національних інтересів. Враховуючи складність, непослідовність і відсутність передбачуваності умов, які забезпечують національну та міжнародну безпеку, роблять надійні кількісні вимірювання практично неможливими, такі надії можуть бути невиправданими в майбутньому. У цьому випадку наявна інформація та більш-менш формалізовані процедури можуть забезпечити впевненість, необхідну для забезпечення оптимальності рішень, які приймає служба безпеки.

Тому покладатися на «інтуїцію» для пошуку оптимального рішення цих проблем стає все важче. Тому актуальним є розробка методів, здатних зменшити вплив невизначеностей і невідповідностей, які негативно впливають на адекватність прийняття управлінських рішень для забезпечення реальності процесів національної безпеки. Пропонується вирішити це питання шляхом системного аналізу самого процесу прийняття рішень. Його невід'ємною частиною має бути також аналіз динаміки та параметрів розвитку ситуації, у тому числі використання «інформованої» інтуїції та зазначених вище інформаційних механізмів для прийняття управлінських рішень з питань забезпечення національної безпеки.

Висновки та перспективи подальших досліджень. На основі проведеного аналізу сформовані висновки, які полягають в тому, що в рамках забезпечення національної економічної безпеки України ключове значення мають ініціативи економічних агентів, а також розробка і впровадження інфраструктурних проектів державними та місцевими органами влади, що доповнюється законодавчим закріпленням відповідних функцій та обов'язків. Регулятивна діяльність у цій сфері підпадає під юрисдикцію Служби безпеки України, з особливим фокусом на захист стратегічно важливої інформації. Надзвичайно актуальним є стимулювання взаємодії між різними учасниками економічної безпеки, включно з обміном інформацією, координацією спільних планів та заходів. Важливим етапом є розробка та прийняття Закону «Про економічну безпеку України», що має включати визначення основних концепцій та механізмів забезпечення економічної безпеки, а також встановлення критеріїв та кількісних параметрів. Не менш важливою є координація дій правоохоронних органів та створення мультирівневої системи контролю для протидії економічній злочинності. Зміцнення економічної безпеки вимагає реалізації комплексних заходів, спрямованих на структурну перебудову економіки, активізацію міжнародного економічного співробітництва та модернізацію правової системи країни для адаптації до сучасних глобальних викликів та загроз.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці комплексних стратегій і методів щодо ефективного законодавчого регулювання та правозастосування для зміцнення національної економічної безпеки України, враховуючи глобальні зміни, технологічний розвиток і міжнародну динаміку.

Список використаних джерел:

1. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469– VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 05.01.2024).
2. Розробка форм і способів інформаційної боротьби при виконанні внутрішніми Міністерства внутрішніх справ України службово-бойових завдань (шифр «Концепт»): звіт про НДР (заклуч.) 02.12.09 / Акад. ВВ МВС України ; кер. В. І. Воробйов; викон. : О. Д. Черкашин, В. Л. Петров, С. В. Белай. Харків, 2009. 312 с.
3. Duhov V.E. "State security in the country's economic security system", *Visnik Nacional'noi juridichnoi akademii Ukraini imeni Jaroslava Mudrogo*, 2011, vol. 4, pp. 27–35.
4. Integrating climate change adaptation into civil protection: comparative lessons from Norway, Sweden and the Netherlands. *Local Environment*. Vol.17, Issue 6-7. 2012. P. 679–694.
5. International Labor Organization (ILO), *Socio-Economic Security Programme „Economic Security for a Better World”*, 2004.

6. Konstadinides T. Civil Protection in Europe and the Lisbon solidarity clause: A genuine legal concept or a paper exercise. URL: https://www.-jur.uu.se/digitalAssets/585/c_585476-1_3-k_wps2011_3.pdf (дата звернення 09.01.2024).
7. Kubaienko A.V. Activation of the Economic Security of Ukraine in Terms of the European Integration. *Montenegrin Journal of Economics*. 2018. Vol. 14, № 2. С. 91–114.
8. Luijff, Eric & Besseling, Kim & Graaf, Patrick. (2013). Nineteen National Cyber Security Strategies. *International Journal of Critical Infrastructure Protection*. 9. 3. 10.1504/IJCIS.2013.051608.
9. Mărginean, (2001). Analiza comparativă a finanțării politicilor sociale din România, alte țări în tranziție și țările UE, în „Calitatea vieții”, Revistă de politici sociale, anul XII, nr. 1–4, p. 214.
10. Newson R. A. Counter-Unconventional Warfare Is the Way of the Future. How Can We Get There? URL: <https://smallwarsjournal.com/blog/counter-unconventional-warfare-is-the-way-of-the-future-how-can-we-get-there> (дата звернення 23.05.2024)
11. Nilsson S.C., Swedish National Security: Challenges and Opportunities beyond 2014. The Royal Swedish Academy of War Sciences, 2013. 57 p.
12. Resilience: a core element of collective defence. URL: <http://www.-nato.int/docu/Review/2016/Also-in-2016/nato-defence-cyber-resilience/EN/index.-htm> (дата звернення 09.05.2024)

